Lietas Nr. C31436810
Lietas arhīva Nr. SKC-0082-16

SPRIEDUMS
Latvijas Republikas vārdā

Rīgā 2016.gada 29.janvārī

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departaments:

tiesnese referente Ļ. Kušnire
tiesnesis V. Maksimovs
tiesnese M. Senkāne

rakstveida procesā izskatīja civillietu sakarā ar /pers. B/ kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2013.gada 7.maija spriedumu /pers. C/ prasībā pret /pers. B/ par parāda piedziņu.

A p r a k s t o š ā d a ļ a

[1] /pers. C/ 2010.gada 20.oktobrī cēlis tiesā prasību pret /pers. B/ par parāda piedziņu.

Prasības pieteikumā norādīti šādi apstākļi.

[1.1] /pers. B/ 2007.gada 18.decembrī saņēma no /pers. C/ aizdevumu 40 500 EUR (28 463,56 Ls) un par to izsniedza prasītājam pašrocīgi parakstītu parādzīmi.

/pers. B/ apņēmās aizdevumu atdot līdz 2008.gada 18.maijam, tomēr līdz minētajam datumam prasītājam atmaksāti tikai 10 400 EUR (7 309,16 Ls).

Puses vienojās, ka atlikušo parāda summu, 30 100 EUR (21 154,28 Ls), /pers. B/ atdos līdz 2009.gada 18.martam, tomēr atbildētāja uzņemtās saistības neizpildīja.

[1.2] Ņemot vērā, ka /pers. B/ līdz prasības pieteikuma iesniegšanas brīdim nav reaģējusi uz prasītāja pieprasījumiem atmaksāt parādu, ir pamats uzskatīt, ka atbilstoši Civillikuma 1651.pantam atbildētāja ir pieļāvusi nokavējumu.

Līdz ar to no atbildētājas prasītāja labā piedzenams aizdevuma pamatparāds 30 100 EUR (21 154,28 Ls) un likumiskie nokavējuma procenti par laika posmu no 2009.gada 18.marta līdz 2010.gada 20.oktobrim 2 865,66 EUR (2 014,92 Ls).

Tāpat no atbildētājas par labu prasītājam likumiskie nokavējuma procenti piedzenami arī par laiku no 2010.gada 20.oktobra līdz lietas izskatīšanas dienai.

Prasība pamatota ar Civillikuma 1587., 1651., 1756., pantu, 1759.panta 1.punktu un 1943.pantu.

[2] Ar Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesas 2012.gada 20.marta spriedumu prasība apmierināta daļēji.

No /pers. B/ /pers. C/ labā piedzīts: 1) aizdevuma pamatparāds 30 100 EUR (21 154,28 Ls); 2) likumiskie nokavējuma procenti par laika posmu no 2009.gada 18.marta līdz 2010.gada 20.oktobrim 2 865,66 EUR (2 014,92 Ls); 3) tiesas izdevumi 910,63 EUR (640,84 Ls), bet daļā par likumisko nokavējuma procentu piedziņu laikā no 2010.gada 20.oktobra līdz lietas izskatīšanas dienai prasība noraidīta un spriedums kā nepārsūdzēts stājies likumīgā spēkā.

Spriedumā, kura motīviem pievienojusies Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija, secināts, ka /pers. B/ nav apstrīdējusi noslēgtā darījuma tiesiskumu un ir apstiprinājusi aizdevuma saņemšanas faktu, bet to nav atmaksājusi noteiktajā termiņā. Līdz ar to ir pamats neatmaksātā aizdevuma pamatparāda 30 100 EUR (21 154,28 Ls) un likumisko nokavējuma procentu 2 865,66 EUR (2 014,92 Ls) par laika posmu no 2008.gada 18.marta līdz 2010.gada 20.oktobrim piedziņai.

[3] Ar likumīgā spēkā stājušos Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesas 2012.gada 12.decembra spriedumu pasludināts /pers. B/ maksātnespējas process.

Ar Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesas 2013.gada 10.aprīļa lēmumu pabeigta /pers. B/ bankrota procedūra, pasludināta saistību dzēšanas procedūra un apstiprināts saistību dzēšanas plāns.

Minētais lēmums stājies likumīgā spēkā tā pieņemšanas dienā, jo nav pārsūdzams.

[4] Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija 2013.gada 7.maijā, izskatot civillietu sakarā ar /pers. B/ apelācijas sūdzību par Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesas 2012.gada 20.marta spriedumu, prasību apmierinājusi daļēji.

Tiesa piedzinusi no atbildētājas prasītāja labā aizdevuma pamatparādu 30 100 EUR (21 154,28 Ls), likumiskos nokavējuma procentus 2 865,66

EUR (2 014,92 Ls) par laika posmu no 2009.gada 18.marta līdz 2010.gada 20.oktobrim un tiesas izdevumus 910,63 EUR (640,84 Ls).

Spriedums pamatots ar šādiem argumentiem.

[4.1] Faktu, ka nauda atbildētājai aizdota, prasītājs pierādījis ar /pers. B/ pašrocīgi parakstītu parādzīmi. Līdz ar to neapstiprinās apelācijas sūdzības argumenti, ka aizdevumu nav saņēmusi atbildētāja, bet gan cita persona.

[4.2] Saskaņā ar Civillikuma 1838.pantu, ka samaksa izdarīta, jāpierāda tam, kas to apgalvo.

Konkrētajā gadījumā atbildētāja nav pierādījusi, ka saistības būtu izpildījusi. Līdz ar to /pers. C/ ir tiesības uz minētās naudas summas piedziņu no /pers. B/ tiesas ceļā.

Tāpat /pers. B/ uzliekams par pienākumu maksāt arī likumiskos nokavējuma procentus 2 865,66 EUR (2 014,92 Ls), kas aprēķināti par laika posmu no 2009.gada 18.marta līdz 2010.gada 20.oktobrim.

[4.3] Atbildētāja tiesas sēdē iesniedza Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesas 2013.gada 10.aprīļa lēmumu, ar kuru apstiprināta /pers. B/ bankrota procedūras pabeigšana un pasludināta saistību dzēšanas procedūra, paskaidrojot, ka kreditoru prasījumu pieteikšanas termiņš ir beidzies.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 130.panta 1.punktu fiziskās personas maksātnespējas process nav piemērojams vai pārtraucams personai, kura pēdējo triju gadu laikā pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas ir sniegusi apzināti nepatiesu informāciju par saviem kreditoriem.

Prasība tiesā pret /pers. B/ celta 2010.gada 20.oktobrī. Līdz ar to atbildētājai bija zināms par šo tiesvedībā esošo lietu pret viņu, taču par to /pers. B/ maksātnespējas procesā ir noklusējusi, rīkojoties pretēji Maksātnespējas likuma 6.panta 8.punktā nostiprinātajam labas ticības principam.

[4.4] /pers. B/ pasludinātais maksātnespējas process, kura ietvaros pabeigta bankrota procedūra un apstiprināts saistību dzēšanas plāns, kā arī apstāklis, ka uz lietas izskatīšanas dienu prasītājs nav atzīstams par kreditoru, neliedz izspriest lietu pēc būtības un apmierināt prasību.

[5] Par minēto spriedumu kasācijas sūdzību iesniegusi /pers. B/, lūdzot spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai.

Sūdzība pamatota ar šādiem argumentiem.

[5.1] Saskaņā ar Civilprocesa likuma 104.panta pirmo daļu pušu un trešo personu paskaidrojumi, kuri ietver ziņas par faktiem, uz kuriem pamatoti viņu prasījumi vai iebildumi, atzīstami par pierādījumiem, ja tos apstiprina citi tiesas sēdē pārbaudīti un novērtēti pierādījumi.

Atbildētāja norādīja, ka dokumentus parakstīja un maksājumus veica /pers. G/ vārdā un /pers. G/ to apstiprināja Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesas sēdē.

Līdz ar to prasījums par aizdevuma līguma izpildi bija vēršams pret /pers. G/, nevis atbildētāju.

[5.2] Apelācijas instances tiesa pārkāpa Civilprocesa likuma 97.panta trešo daļu un 452.panta pirmo daļu.

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija nevērtēja /pers. B/ rakstiskos un mutiskos paskaidrojumus, kā arī /pers. G/ liecības, bet, taisot spriedumu, atsaucās vienīgi uz atbildētājas parakstīto parādzīmi.

[5.3] Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija pārsniedza savas kompetences robežas, jo ar maksātnespējas procesu saistītie jautājumi bija risināmi civillietas Nr C31546812 ietvaros, nevis šajā lietā.

/pers. B/ rīcība maksātnespējas procesā nav bijusi prettiesiska, kā to nepamatoti atzinusi tiesa. Iesniedzot fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu, /pers. B/ ievēroja Civilprocesa likuma 363.^{23} pantā noteikto un norādīja visas termiņā neizpildītās saistības, par kurām nepastāv strīds.

Apelācijas instances tiesa Maksātnespējas likuma 130.panta 1.punktu iztulkojusi kļūdaini. Šajā normā paredzētās tiesiskās sekas iestājas, ja persona sniegusi apzināti nepatiesu informāciju saviem kreditoriem, nevis par saviem kreditoriem. Līdz ar to tiesai nebija pamata atsaukties spriedumā uz šo normu saistībā ar apstākli, ka atbildētāja nav sniegusi informāciju par prasītāju kā savu kreditoru maksātnespējas procesā.

Civillietu tiesas kolēģija izdarījusi nepamatotu secinājumu par to, ka atbildētāja ir sniegusi apzināti nepatiesu informāciju par saviem kreditoriem un rīkojusies pretēji Maksātnespējas likuma 6.panta 8.punktā ietvertajam labticības principam.

Turklāt prasītājs nav pieteicies atbildētājas maksātnespējas procesā kā kreditors, lai gan informācija par procesu un kreditoru prasījumu pieteikšanas termiņu bija publiski pieejama.

[6] Rakstveida paskaidrojumos saistībā ar kasācijas sūdzību /pers. C/ norādījis, ka apelācijas instances tiesas spriedums atstājams negrozīts, bet kasācijas sūdzība kā nepamatota noraidāma.

Motīvu daļa

[7] Pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz personu, kas to pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Civillietu departaments atzīst, ka pārsūdzētais spriedums ir atceļams un lieta nododama jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

[7.1] Pret maksātnespējas procesa subjektu vērsto kreditoru prasījumu iesniegšanas, izvērtēšanas un iekļaušanas attiecīgā reģistrā kārtību regulē Maksātnespējas likums.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 73. un 141.panta pirmo daļu (*likuma redakcijā, kas bija spēkā līdz 2013.gada. 6.augustam*) kreditoru prasījumi pret parādnieku (fizisku personu) iesniedzami administratoram mēneša laikā no dienas, kad maksātnespējas reģistrā izdarīts ieraksts par parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanu.

Gadījumā, ja kreditora prasījums maksātnespējīgā parādnieka administratoram nav pieteikts mēneša termiņā, bet, iekļaujoties Maksātnespējas likuma 73.panta otrajā daļā paredzētajā laika posmā, tad kreditors zaudē tiesības piedalīties lēmumu pieņemšanas procesā (šā panta trešā daļa).

Savukārt, nepiesakot savus prasījumus panta otrajā daļā noteiktajā termiņā, kreditors zaudē kreditora statusu un prasījuma tiesības pret parādnieku.

Proti, likumdevējs aprobežojis kreditoru prasījumu, kas vērsti pret maksātnespējīgo parādnieku (fizisko vai juridisko personu), iesniegšanu ar konkrētu - saīsinātu termiņu. Šis Maksātnespējas likumā noteiktais termiņš ir noteikts ar mērķi, lai radītu skaidrību par kreditoru un parādnieka attiecībām. Tādējādi tiek nodrošināts vienlīdzības princips - kreditoriem tiek dotas vienādas iespējas piedalīties procesā un saņemt savu prasījumu apmierinājumu. Savukārt, neievērojot likumā noteikto speciālo kārtību kreditoru prasījumu pieteikšanai, kreditoram jārēķinās ar nelabvēlīgām sekām - noilguma iestāšanos. (*sk. Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2014.gada 8.aprīļa spriedumu lietā Nr.SKC-117/2014*).

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 74.panta pirmajai daļai kreditoru prasījuma pamatotības pārbaude nodota maksātnespējas procesa administratora kompetencē.

Ja, izvērtējot pieteikto prasījumu, administrators to neatzīst vai atzīst daļēji, iespējamam kreditoram piešķirtas tiesības administratora pieņemto lēmumu pārsūdzēt tiesā, kura pasludinājusi attiecīgā subjekta maksātnespējas procesu (Maksātnespējas likuma 80.pants). Atbilstoši Civilprocesa likuma 363.^{32} pantam šādu sūdzību tiesa izskata sevišķās tiesāšanās kārtībā. Gadījumā, kad sūdzības izskatīšanas gaitā tiek konstatēts strīds par tiesībām, tiesa noteic termiņu, kurā kreditoram pret parādnieku jāceļ prasība. Tādējādi strīds par tiesībām, kas radies starp iespējamo kreditoru un parādnieku, paralēli maksātnespējas procesam vispārīgā prasības tiesvedības kārtībā izšķirams vienīgi tad, ja tiesa, izskatīdama sūdzību par administratora lēmumu, nodibina šāda strīda esamību.

Sekot līdzi parādnieka tiesiskā statusa iespējamām izmaiņām var, ieskatoties maksātnespējas reģistrā. Nevērīgi attiecoties pret savām tiesībām saņemt saistību izpildījumu, nepārbaudot informāciju parādnieku maksātnespējas reģistrā, kreditoram jārēķinās ar nelabvēlīgām sekām - noilguma iestāšanos. To negroza apstāklis, ka kreditors, apejot Maksātnespējas likumā noteikto prasījumu pieteikšanas kārtību, pirms parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanas, cēlis prasību tiesā (*sk. Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2014.gada 8.aprīļa spriedumu lietā Nr. SKC - 117/2014, 2015.gada 12.jūnija spriedumu lietā Nr.SKC - 66/205, 2015.gada 18.septembra spriedumu lietā Nr.SKC - 167/2015*).

[7.2] Tiesa ir nodibinājusi un par to nav strīda, ka tiesvedības laikā mainījies /pers. B/ tiesiskais statuss, jo ar Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesas 2012.gada 12.decembra spriedumu pasludināts viņas maksātnespējas process un iecelts administrators.

Ievērojot 7.1. punktā teikto, pret atbildētāju vērstie kreditoru prasījumi bija iesniedzami ieceltajam administratoram mēneša laikā no dienas, kad maksātnespējas reģistrā tika izdarīts ieraksts par /pers. B/ maksātnespējas procesa pasludināšanu.

Savukārt strīds par tiesībām starp prasītāju kā iespējamo atbildētājas kreditoru un parādnieci vispārīgā prasības tiesvedības kārtībā būtu izšķirams vienīgi 7.1. punktā aprakstītajā gadījumā.

Līdz ar to, nodibinot faktu par atbildētājas maksātnespējas procesa pasludināšanu, tiesai vajadzēja apsvērt, vai strīdu šajā lietā var izšķirt vispārīgā prasības tiesvedības kārtībā, apmierinot celto prasību.

Kā redzams no pārsūdzētā sprieduma, tiesa, izvērtējot iespēju izšķirt strīdu šajā tiesvedībā, ir vērtējusi /pers. B/ rīcību, atzīstot, ka atbildētāja, noklusējot administratoram par /pers. C/ prasījumu, rīkojusies neatbilstoši Maksātnespējas likuma 6.panta 8.punktam. Minēto faktu tiesa ir sasaistījusi ar Maksātnespējas likuma 130.panta pirmo daļu, t.i., tiesību normu, kas noteic ierobežojumus maksātnespējas procesa piemērošanai. Tāpat tiesa norādījusi, ka apstāklis, ka prasītājs uz tiesas dienu nav atzīstams par atbildētājas kreditoru Maksātnespējas likuma izpratnē, neliedz kolēģijai izspriest lietu pēc būtības un apmierināt prasību.

Tādējādi kasācijas sūdzībā pareizi norādīts, ka apstākļi, apsvērumi un Maksātnespējas likuma normas, ko, secināmama, ka konkrētajā gadījumā ir iespējams izspriest lietu pēc būtības un apmierināt prasību, tiesa ņēmusi vērā, ir kļūdaini. Tajā pašā laikā apstākļi un Maksātnespējas likuma normas, kurām ir būtiska nozīme strīda izšķiršanā (sk. sprieduma 7.1.punktu), netika ņemti vērā, kas, Civillietu departamenta ieskatā, varēja novest pie lietas nepareizas izspriešanas. Līdz ar to apelācijas instances tiesas spriedums ir atceļams un lieta nododama jaunai izskatīšanai, neanalizējot pārējos kasācijas sūdzības argumentus.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Civillietu departaments

n o s p r i e d a

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2013.gada 7.maija spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesnese Ļ. Kušnire

Tiesnesis V. Maksimovs

Tiesnese M. Senkāne